PETER DE GRAEF

hoort zijn teksten terwijl hij ze neerschrijft

ANTWERPEN
Van onze medewerker
Tom Rummens

Theatermaker Peter De Graef heeft nog maar net de Taalunie Toneelschrijfprijs gekregen voor zijn monoloog *Niks*, of hij staat alweer op de planken. Deze keer niet met een tekst die hijzelf schreef, maar wel met een bewerking van een bestaand boek. *Poetiewiet* heet de voorstelling. Ze is gebaseerd op *Slaughterhouse Five*, een experimentele en deels autobiografische roman van Kurt Vonnegut uit 1969, met Billy Pilgrim in de hoofdrol.

Pilgrim, een jonge Amerikaanse soldaat, wordt tijdens de Tweede Wereldoorlog krijgsgevangen genomen door de Duitsers, maakt het vernietigende bombardement op Dresden mee, overleeft een vliegramp. Tussendoor wordt hij ook ontvoerd door de Trafalmadotiërs, en leidt hij een bestaan als Amerikaans burger. De gebeurtenissen zijn talrijk, de tijdsdimensies wisselen elkaar af alsof het niets is. "Zo gaat dat", zegt Pilgrim vaak. Het is het relativerende leidmotief door een boek dat bol staat van gruwel en pijn.

Over de prijs die hij voor zijn laatste tekst kreeg, is De Graef tevreden: "Omdat hij naar de tekst ging", zegt hij. "Een schrijver is tenslotte slechts een medium. Ik schrijf de tekst wel op, maar de personages en hun belevenissen zijn al aanwezig. Daar ben ik wel zeker van. Schrijven is zoals archeologie. Je graaft en je graaft, en een goed archeoloog weet ook precies waar hij moet graven. Maar wat hij dan vindt, zat er al. Je hebt vooral intuïtie nodig. Het is misschien een wat vreemde visie, maar ik vind het wel de meest plausibele verklaring voor wat ik doe. Op een bepaald moment in het schrijfproces weet je gewoon dat het goed is. Ik denk niet dat je zomaar schrijft wat je wilt. Er is maar één tekst die goed is. En een goed schrijver voelt aan welke tekst dat is.

"Mensen zijn echt niet in staat om dat allemaal uit te vinden, al die personages en die gebeurtenissen. Er is wel degelijk een God of een andere kracht die dat allemaal heeft voorgekauwd voor ons. Ik denk dat echt, hoe Westen is veel groter dan de materiële armoede in heel de derde wereld.

Peter De Graef: 'We accepteren de dingen vaak te weinig. Als mij iets overkomt, denk ik nooit 'waarom ik', of 'verdomme toch, ze hebben me weeral onrechtvaardig behandeld'.'
(Foto Thomas Vanhaute)

"Aanvankelijk wilde ik eigenlijk proza schrijven. Ik had een manuscript opgestuurd naar alle uitgevers in het Nederlands taalgebied. Maar het werd overal geweigerd. Dus ben ik een schrijftraining gaan volgen in Amsterdam. We moesten dan telkens iets schrijven en wie naast je zat moest dat dan lezen. Alles goed en wel, tot mijn buurman mijn stukje moest lezen, dan kreeg ik altijd hetzelfde en elke gedachte. En zo ben ik tot de vaststelling gekomen dat ik dan maar theaterteksten moest schrijven en brengen. Ik schrijf nog altijd op die manier: ik hoor mijn teksten terwijl ik ze schrijf. De intonatie ontstaat terwijl ik het neerschrijf."

'De geestelijke armoede hier in het Westen is veel groter dan de materiële armoede in heel de derde wereld'

Hoe enthousiast De Graef ook vertelt over zijn schrijverschap, *Poetiewiet* is niet gebaseerd op eigen tekstmateriaal. "Margrith Vrenegoor, die het stuk nu regisseert en die het boek samen met mij bewerkte, heeft me met die tekst in contact gebracht. Ik was te worden."

Ook inhoudelijk sluit de tekst nogal sterk aan bij De Graefs gedachtewereld. "In die tekst van Vonnegut gaat het in grote mate over acceptatie. Ik vind dat zelf inderdaad ook erg belangrijk. We accepteren de dingen vaak te weinig. Als mij iets overkomt, denk ik nooit 'waarom ik', of 'verdomme toch, ze hebben me weer onrechtvaardig behandeld'. Ik denk: 'Aha, dat is interessant, dat dit nu in mijn leven gebeurt. Er gebeurt iets! Als die twee vliegtuigen in de WTC-torens vlogen, dacht ik: wow, dat is boeiend, dat ik dat mag meemaken, dat dit nu met de wereld gebeurt. Pas op, ik hou mijn hart vast hoor. Maar ik vind het wel interessant. En eigenlijk denk ik dat de meeste mensen dat vinden.

"Ook in de voorstelling komt die houding veelvuldig voor. Als Billy opgesloten zit in die treinwagon bijvoorbeeld. Het moet verschrikkelijk zijn, die situatie. En toch slaagt hij erin zich te verplaatsen naar de positie van die bewakers. Het lukt hem om die wagon met een kinderlijke naïviteit te bekijken als één entiteit, die pist en kakt en waar je eten instopt. Hij doet afstand van zijn eigen lijden, zet zich op een hoger perspectief, en dan wordt alles weer draaglijk. Billy Pilgrim loopt ook nooit weg van de pijn. Hij accepteert die pijn. Het blijft pijn doen natuurlijk, maar hij klaagt er niet over. Ik probeer me op een gelijkaardige manier tot de dingen te verhouden."

"Daar sta je van te kijken, hé", zegt hij, terecht. "Ik snap dat. Het heeft lang geduurd voor ik dat zelf kon aanvaarden, ik heb het zelf ook anders geweten, het is lang niet altijd goed met me gegaan. Maar nu gaat het wel goed, en dat is door die manier van denken. Ik mediteer ook veel. Kijk, daaraan zie je ook hoe slecht het wel met de rust van de westerse mens gesteld is. Mediteren, gewoon stilzitten en aan niks denken. Wij kunnen dat niet. Als jij dat nu een kwartier doet, ik zweer het, je spurt naar de kroeg en zuipt jezelf achterlijk. Het vraagt een enorme concentratie. Maar zodra je daarin geoefend bent, geeft het een ongelooflijk gevoel van rust, en vrede. En ondanks alles is dat nog altijd de beste manier om in deze wereld te staan. Zijn er nog

ANTWERPEN
Van onze medewerker
Tom Rummens

Theatermaker Peter De Graef heeft nog maar net de Taalunie Toneelschrijfprijs gekregen voor zijn monoloog *Niks*, of hij staat alweer op de planken. Deze keer niet met een tekst die hijzelf schreef, maar wel met een bewerking van een bestaand boek. *Poetiewiet* heet de voorstelling. Ze is gebaseerd op *Slaughterhouse Five*, een experimentele en deels autobiografische roman van Kurt Vonnegut uit 1969, met Billy Pilgrim in de hoofdrol.

Pilgrim, een jonge Amerikaanse soldaat, wordt tijdens de Tweede Wereldoorlog krijgsgevangen genomen door de Duitsers, maakt het vernietigende bombardement op Dresden mee, overleeft een vliegramp. Tussendoor wordt hij ook ontvoerd door de Trafalmadotiërs, en leidt hij een bestaan als Amerikaans burger. De gebeurtenissen zijn talrijk, de tijdsdimensies wisselen elkaar af alsof het niets is. "Zo gaat dat", zegt Pilgrim vaak. Het is het relativerende leidmotief door een boek dat bol staat van gruwel en pijn.

Over de prijs die hij voor zijn laatste tekst kreeg, is De Graef tevreden: "Omdat hij naar de tekst ging", zegt hij. "Een schrijver is tenslotte slechts een medium. Ik schrijf de tekst wel op, maar de personages en hun belevenissen zijn al aanwezig. Daar ben ik wel zeker van. Schrijven is zoals archeologie. Je graaft en je graaft, en een goed archeoloog weet ook precies waar hij moet graven. Maar wat hij dan vindt, zat er al. Je hebt vooral intuïtie nodig. Het is misschien een wat vreemde visie, maar ik vind het wel de meest plausibele verklaring voor wat ik doe. Op een bepaald moment in het schrijfproces weet je gewoon dat het goed is. Ik denk niet dat je zomaar schrijft wat je wilt. Er is maar één tekst die goed is. En een goed schrijver voelt aan welke tekst dat is.

"Mensen zijn echt niet in staat om dat allemaal uit te vinden, al die personages en die gebeurtenissen. Er is wel degelijk een God of een andere kracht die dat allemaal heeft voorgekauwd voor ons. Ik denk dat echt, hoe ongeloofwaardig je het misschien ook vindt. Rond wetenschap hangt hier in het Westen zo'n verschrikkelijk aureool. Gelukkig is dat aan het veranderen, want het heeft ons geestelijk bijzonder arm gemaakt. De geestelijke armoede hier in het Westen is veel groter dan de materiële armoede in heel de derde wereld.

Peter De Graef: 'We accepteren de dingen vaak te weinig. Als mij iets overkomt, denk ik nooit 'waarom ik', of 'verdomme toch, ze hebben me weeral onrechtvaardig behandeld'.'
(Foto Thomas Vanhaute)

"Aanvankelijk wilde ik eigenlijk proza schrijven. Ik had een manuscript opgestuurd naar alle uitgevers in het Nederlands taalgebied. Maar het werd overal geweigerd. Dus ben ik een schrijftraining gaan volgen in Amsterdam. We moesten dan telkens iets schrijven en wie naast je zat moest dat dan lezen. Alles goed en wel, tot mijn buurman mijn stukje moest lezen, dan kreeg ik altijd hetzelfde commentaar: 'Peter, dat van u is zo doorwrocht en zo ingewikkeld, ik krijg het echt niet gelezen, sorry.' Ik zei dan altijd: 'Ja maar, buurman, hoe lees je dat nu ook!' Toen ik het dan voorlas, vond iedereen het wel goed, begreep iedereen plots elke zin en elke gedachte. En zo ben ik tot de vaststelling gekomen dat ik dan maar theaterteksten moest schrijven en brengen. Ik schrijf nog altijd op die manier: ik hoor mijn teksten terwijl ik ze schrijf. De intonatie ontstaat terwijl ik het neerschrijf."

'De geestelijke armoede hier in het Westen is veel groter dan de materiële armoede in heel de derde wereld'

Hoe enthousiast De Graef ook vertelt over zijn schrijverschap, *Poetiewiet* is niet gebaseerd op eigen tekstmateriaal. "Margrith Vrenegoor, die het stuk nu regisseert en die het boek samen met mij bewerkte, heeft me met die tekst in contact gebracht. Ik was meteen verkocht. Het is een prachtig boek. Maar ik wilde er geen ingrijpende bewerking van maken. Afblijven, zei ik. Spelen dat ding. Vertellen. Niet uitbeelden. Veel van de passages in dat boek zijn te mooi om te laten liggen, te mooi ook om aangepast te worden."

Ook inhoudelijk sluit de tekst nogal sterk aan bij De Graefs gedachtewereld. "In die tekst van Vonnegut gaat het in grote mate over acceptatie. Ik vind dat zelf inderdaad ook erg belangrijk. We accepteren de dingen vaak te weinig. Als mij iets overkomt, denk ik nooit 'waarom ik', of 'verdomme toch, ze hebben me weer onrechtvaardig behandeld'. Ik denk: 'Aha, dat is interessant, dat dit nu in mijn leven gebeurt. Er gebeurt iets! Als die twee vliegtuigen in de WTC-torens vlogen, dacht ik: wow, dat is boeiend, dat ik dat mag meemaken, dat dit nu met de wereld gebeurt. Pas op, ik hou mijn hart vast hoor. Maar ik vind het wel interessant. En eigenlijk denk ik dat de meeste mensen dat vinden.

"Ook in de voorstelling komt die houding veelvuldig voor. Als Billy opgesloten zit in die treinwagon bijvoorbeeld. Het moet verschrikkelijk zijn, die situatie. En toch slaagt hij erin zich te verplaatsen naar de positie van die bewakers. Het lukt hem om die wagon met een kinderlijke naïviteit te bekijken als één entiteit, die pist en kakt en waar je eten instopt. Hij doet afstand van zijn eigen lijden, zet zich op een hoger perspectief, en dan wordt alles weer draaglijk. Billy Pilgrim loopt ook nooit weg van de pijn. Hij accepteert die pijn. Het blijft pijn doen natuurlijk, maar hij klaagt er niet over. Ik probeer me op een gelijkaardige manier tot de dingen te verhouden."

"Daar sta je van te kijken, hé", zegt hij, terecht. "Ik snap dat. Het heeft lang geduurd voor ik dat zelf kon aanvaarden, ik heb het zelf ook anders geweten, het is lang niet altijd goed met me gegaan. Maar nu gaat het wel goed, en dat is door die manier van denken. Ik mediteer ook veel. Kijk, daaraan zie je ook hoe slecht het wel met de rust van de westerse mens gesteld is. Mediteren, gewoon stilzitten en aan niks denken. Wij kunnen dat niet. Als jij dat nu een kwartier doet, ik zweer het, je spurt naar de kroeg en zuipt jezelf achterlijk. Het vraagt een enorme concentratie. Maar zodra je daarin geoefend bent, geeft het een ongelooflijk gevoel van rust, en vrede. En ondanks alles is dat nog altijd de beste manier om in deze wereld te staan. Zijn er nog vragen?"

Poetiewiet, een regie van Margrith Vrenegoor, gespeeld door Peter De Graef. Van 3 tot en met 5 oktober in CC Berchem (03/286.88.25).
Daarna volgt een uitgebreide Vlaamse en Nederlandse tournee.